

Apie Raubonių paslaptis, muziką, žmones, švelnumą ir stebuklus

„Vilnonės dienos“ neįsivaizduojamos be avies kirpimo. Jį kasmet atlieka „etatinė“ kirpėja – raubonietė Vaida Balčiūnienė.

Aidos GARASTAITĖS nuotr.

„Tai nėra tik keliukas, į kurį netikėtai užklydai, čia tavo žemė, jos takelius mindžiosi, jos ežeruose žvejosi, jos giriuose grybus rinksi. Neteršk ir mylėk savo kraštą, kurk jį. Jei matai, kad kažkas paliko šiukšlių, nepalik abejingai jų gulėti. Jei manai, kad šiukšliadėžės per mažos, nepasivargink ir kreipkis kur nors, kad atsirastų didesnės. Turime galvoti vieni apie kitus ir nelaukti, kol ateis kažkas ir viską sutvarkys. Tas kažkas esu aš, tu ir mes visi.“

Apie Raubonių paslaptis, muziką, žmones, švelnumą ir stebuklus

Viktoras STANISLOVAITIS

(Atkelta iš 1 p.)

Lentelė su šiais žymios, netikėtai šiemet mus palikusios žurnalistės Zitos Kelmickaitės žodžiais buvo prikaltą prie jos vardo suolelio, pastatyto šalia Raubonių vandens malūno-karšyklos-verpyklos.

Suolelį padarė tame pačiame kaime gyvenantis Darius Audickas, stilizuotą lietuvišką saulę nukalė kalvis iš Saločių Andrius Venslovas, o lentelę su žodžiais pagamino Justina Andrašūnienė iš Pakruojo.

Zitai Kelmickaitėi skirto suolelio pristatymas tapo simboliu aštuntojo tarptautinio amatų ir meno festivalio „Vilnonės dienos“ atidarymu.

Krašto paslaptys

Tačiau pirmieji festivalio svečiai į Raubonis pradėjo rinktis gerokai anksčiau. Pirmą kartą festivalyje buvo organizuotas pėsčiųjų žygis „Pažinkime Raubonių kraštą ir jo apylinkes“, kurį vedė istorikas, aktyvus laisvalaikio entuziastas Gražvydas Balčiūnaitis.

Žygeiviai keliavo senuoju Rygos keliu, pro Pajiešmenių tvenkinių, buvusį plytinės molio karjerą iki buvusios Ažuolpamūšės dvaro sodybos. Prisiminus čia gyvenusių žmonių likimus, keliautojai leidosi į kerinčio grožio Mūšos slėnį, kuriuo žygiuodami pasiekė senąsias Kraštų kapinaites.

Čia ilsisi paskutiniai Kraštų dvaro valdytojai baronai fon Hanai. Jų gyvenimas paženklintas kraupios tragedijos, įvykusios 1907 metais, kai baronienė naktį nušovė miegančių sūnų, o pati išprotėjusi nusiskandi-

Šalia Zitai Kelmickaitėi skirto suolelio (iš kairės): Saločių seniūnas Sigitas Savickas, Andrius Venslovas, Vaidotas ir Gintarė Gikiai bei Darius Audickas.

no tvenkinyje. Tokio fatališko poelgio priežastis – motina negalėjo susitaikyti su tuo, kad sūnus artimai bendrauja su prasčiokais ir ketina vesti valstietę. Taip liūdnei pasibaigė Kraštų dvaro baronų šeimos šaka.

Įveikę Ūgės upelio brastą, žygio dalyviai pasiekė Ažuolpamūšės piliakalnį. Čia Gražvydas Balčiūnaitis

priminė kažkada šiame krašte gyvenusios žiemgalių genties istoriją. Nusileidę nuo piliakalnio, keliautojai grįžo į Raubonis.

Muzika

Atvykusieji į festivalį buvo kviečiami praėti *bromą* – ažuolo lapais pintus, gėlėmis puoštus vartus, prie kurių pasitinkami patys svarbiausi svečiai. Savotišką portalą tarp šandienos ir vakar. To vakar, kuriame amžinai gailios Tatulos tėkmė pinasi su sutartinių melodijomis, grakščiai persirita per raudonus senojo malūno mūrus ir iškedenta šimtamečių mašinerijų švelniai užlieja sielas.

Lengvai padykusios liaudiškos muzikos ansamblio „Gers“ iš Vaškų melodijos, smagūs biržiečių „Verpeto“ šokiai, ilgesingos zarasiškių „Seluonos“ dainos, modernus „Navijos“ atlikėjų *senobiškumas* ir net Pasvalio kultūros centro vaikų muzikos studijos „Tratatam“ vaikiškumas čia buvo kitoks. Artimas, pažįstamas, „užkabinantis“.

Kapela „Augusti“ (lietuviškai – rugpjūtis) iš Latvijos sugebėjo išjudinti net didžiausius paniurėlius. Iš Palangos atvykęs „Mėguvos“ ansamblis apdainavo vilnos kelią.

Beje, žemaičiai savo pasirodyme naudojo avies vilną. Avelę prieš tai visų akivaizdoje nukirpo „etatinė“ festivalio kirpėja raubonietė Vaida Balčiūnienė.

Neįpareigojančios, bet *macnios* kolektyvo „Tam kart“ melodijos buvo puiki atgaiva į antrą festivalio dieną susirinkusiems svečiams, o jungtinis folkloro kolektyvų „Gaspadoriai“ (Namišiai), „Tatula“ (Raubonys) ir Gulbinų etnografinio ansamblio koncertas „Tas mūsų kraštą gražums, a jo dainų skambams“ bei profesionalus „Raskilos“ iš Panevėžio pasirodymas dar kartą priminė, kas esame ir iš kur atėjome. Priminė ramiai, neįkyriai, švelniai.

Muzikos festivalyje buvo daug ir kiekviena daina, kiekviena melodija ar šokis dailiai „gulė“ į ant scenos stovėjusių aukštaitiškais raštais išmargintą skrynį, virš kurios sukosi milžiniškas Rūtos Stonkienės suvertas sodas.

Švelnumas

„Vilnonės dienos“ neįsivaizduojamos be vilnos. Jos apraiškų čia būta visokių. Nuo veltomis šlepetėmis (jų kainos svyravo nuo 30 iki 80 eurų) prekiaujančių amatininkų iki

vilnonės pirties, kurioje plūso iš Latvijos atvykę pirtininkai. Nuo avies kirpimo iki įvairiausių skanėstų iš avies pieno. Pastaraisiais nustebino kaimyniniame Bauskės rajone netoli Grenctalės gyvenantys ūkininkai, atvežę visą puokštę gurmaniškų skanėstų.

Latviai siūlė ne tik tradicinių, bet ir kepti skirtų ožkos pieno sūrių. Čia buvo galima įsigyti ir labai neįprastų produktų – sūrio su mėlynuoju pelėsiu ar pelenais (100 g kainavo maždaug 4 Eur), ledų bei saldinių „Karvutė“, pagamintų iš ožkos pieno.

Neapsiėjo šis festivalis ir be tradicinio šlepečių vėlimo čempionato, kuriame ryžosi dalyvauti šešios dalyvės.

– Buvo dalyvių, kurios jau ne pirmą kartą dalyvavo čempionate (sakė – senos šlepetės susinešiojo, norim naujų), ir visiškų naujokių. Nustebino tai, kad moterys nusprendė šlepetes nuvelti per tris valandas. Net pati iš pradžių nepatikėjau, jog tai įmanoma. Tačiau mes tai padarėme! Dirbome labai linksmai, viena kitai padėdamos bei padrąsindamos. Vis kalbinome prisijungti vyrus, juk istoriškai vilnos vėlimas – vyrų amatas, tačiau nė vienas „nepasirašė“. Tiesa – smalsuolių netrūko, – juokiasi šlepečių vėlimo čempionato organizatorė Gintarė Gikienė.

Žmonės

Užbėgdamas šiek tiek į priekį pasakysiu, jog pasibaigus festivaliui, o ypač pirmajai jo dienai, ne iš vieno lūpų girdečiau žodžius – „Kaip gražu! Galėjo juk ir daugiau žmonių atvažiuoti. Ne kiekvieną dieną tokie dalykai mūsų kraštuose rodomi.“

Kaip ne pirmus metus šiame festivalyje besilankantis ir gerai pažįstantis jo organizatorius gali pasakyti drąsiai – „Vilnonės dienos“ – ne tūkstantinėms minioms. Tai veikia etninės kultūros gurmanų sueiga. Susirinkimas tų, kuriems svarbi jų savastis, jų šaknys, jų kelias. Ir tai anaipol ne kažkoks mistinis „elitas“...

Čia pat, šalia – visą gyvenimą nugyvenusi močiutė. Pusamžis vyras, kažkada, kai dar buvo vaikas, kartu su tėvu į Raubonių malūną veždavęs malti grūdus. Dideliame mieste studijuojantis, prie Tatulos užaugęs studentas. Ir taip toliau, ir taip be galo. Jiems yra „Vilnonės dienos“. Apie juos... Kita vertus, tik nesusidarykite išpūdžio, jog žmonių nebuvo!

Reginos Tirilienės, Zitos Baltrušūnienės, Birutės Simsonienės, Ksaverijos Skujienės ir Kristinos Kondrotienės iš įvairiausių rudens gėrybių „išausti“ senoviniai aukštaitiški raštai.

Šlepečių vėlimo čempionato dalyvės.

Festivalio sceną puošė milžiniškas Rūtos Stonkienės suvertas sodas.

Visos per Raubonis vedančio senojo Rygos kelio pakelės buvo nuklotos automobiliais. Malūne ir aplink jį lėtai sukosi vis besikeičianti minia.

Raubonių malūną ir čia vykstantį festivalį į save reikia gerti lėtai. Juk ne veltui šios vietos siela – Vaidotas ir Gintarė Gikiai – Lėtojo turizmo asociacijos nariai.

Sėdi po senomis obelėmis ir klau-

saisi muzikos. Žvilgteli kairėn, o ten ant nedidelio pylimo iš įvairiausių rudens gėrybių „išausti“ senoviniai aukštaitiški raštai.

Audėjos – čia pat gyvenančios Regina Tirilienė, Zita Baltrušienė, Birutė Simsonienė, Ksaverija Skujienė ir Kristina Kondrotienė. Kas su karučiais iš namų gėles vežė, kas po mišką lakstė ir putino uogas, kaštonus bei giles rinko. O kad rudeniū

Katalonietis Miguel Angel Gallardo festivalio svečiams siūlė vibromasažą žilvičio vytelėmis.

Mažieji Pasvalio KC vaikų muzikos studijos „Tratatam“ atlikėjai.

„Vilnonių dienu“ „stuburas“ (iš kairės): Vaidotas ir Gintarė Gikiai, Gražina Paškevičienė, Lukas Simonas, Lidija Zagorskienė.

alsuojantis „audeklas“ iš tiesų būtų autentiškas, raštą dėliojo žiūrėdamas į senovinę raštuotą pirštinę.

Perėjus senąją sodą – vilnonė pirtis, kurioje tarp realybės ir magijos balansuojantys ritualai atskiria *dūšią* nuo kūno ir meta toli toli nuo realybės. Taip toli, kad ledinis Tatulos vanduo ne visada padeda sugrįžti į save.

Jei to maža – čia pat jūsų laukia Miguel Angel Gallardo. Krauju ir kūnu – katalonas. Širdimi ir siela – Mato Pejuta (išvertus iš lakotų kalbos – Gydantis Lokys) – Šiaurės Amerikos indėnų lakotų genties sūnus, jau daugiau nei trisdešimt metų keliaujantis dvasinių šios labai archajiškos tautos pažinimo keliu. Apie jį „Darbas“ rašė prieš porą metų.

Mūsų krašte gyvenantis katalonas festivalio dalyviams siūlė vibromasažą žilvičio vytelėmis. Žmogus paguldomas ant masažinės lovelės ir tam tikru ritmu visas kūnas švelniai daužomas žilvičio šakų ryšulėliais. Procedūra atpalaiduoja, nuramina ir kartu suaktyvina visą kraujotaką.

– Abi festivalio dienas procedūrą bandė vien moterys. Vyrai nediršo. Jie tik labai daug komentavo, – šypsojosi katalonas.

Stebuklas

Kiekvieną kartą būnant „Vilnonės dienose“, tenka daugybę kartų girdėti „kai buvau vaikas, mačiau šį malūną“, „atvažiuodavau čia su seneliu“, „čia stovėjo didžiulis ratas, kuris suko visą mechanizmą“, „čia buvo geriausia visame krašte vilnų karšykla“...

Visi šie žodžiai, prisiminimai kažkurią akimirką virsta į nenuginčijamą aksiomą – čia mano žemė, mano kraštas, mano gyvenimas.

Ir kiekvienais metais šiuos teiginius festivalio organizatoriai žiūrovų širdyse užtvirtina vis kitaip. Šiemet tam buvo pasitelktas Panevėžio lėlių vežimo teatras, atvežęs performansą „Vežimu aplenkiant laiką“ – unikalų pasirodymą, kuris buvo sukurtas teatro veiklos 35-mečiui.

Skambant muzikai iš tamsos išnyra paslaptingos būtybės. Aitvarai? Dvasios? Laiko sergėtojai? Muzika vis garsėja, daugėja šviesų, kyla įtampa. Ir staiga nukrenta uždanga, o už jos – mechaninis arklys. Liūdnai nusižvengia ir caksėdamas kanopomis leidžiasi į kelią per gyvenimą.

Šviesos ryškėja, griaudi muzika, dangus maišosi su žeme. O arklys tiesiog lėtai caksi kanopomis neregimu keliu, šalia kurio išsirikiavusios vežimų su grūdais, atvežtais į Raubonių malūną, eilės. Žvelgi į tų žmonių veidus ir kažkurią akimirką skausmingai krūpteli – juk ten mūsų tėvai, seneliai, proseneliai.

Šviesos užgęsta. Scenoje ima skambėti Viktoro Diawaros ir Lauritos Peleniūtės atliekamos elektroninės sutartinės. Ritmingas, užkalbėjimą primenantis skambesys, tarsi neregimas raktas atrakina pasąmonėje glūdinčius prisiminimus, kurie, pakilę virš senųjų Raubonių malūno obelių, susimaišo su lazerio ore piešiamais aukštaitiškais raštais, praskrenda virš į rūko patalus apsigaubusią Tatulą ir pakyla link žvaigždžių.

Aidos GARASTAITĖS nuotr.

Magiškas Panevėžio lėlių vežimo teatro performansas.